

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město
Tel. 257 042 094, e-mail: arbitr@finarbitr.cz
www.finarbitr.cz

Evidenční číslo: FA/10717/2015
Spisová značka (uvádějte vždy v korespondenci): FA/SU/208/2014

Rozhodnutí o námítkách

Finanční arbitř příslušný k rozhodování sporů podle ustanovení § 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl podle ustanovení § 16 odst. 2 ve spojení s ustanovením § 24 zákona o finančním arbitrovi s přiměřeným použitím zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), v řízení zahájeném dne 14. 5. 2014 podle § 8 zákona o finančním arbitrovi ve věci navrhovatele ██████████ zastoupeného na základě plné moci ze dne 11. 11. 2013 JUDr. Ervínem Perthenem, advokátem zapsaným v seznamu advokátů ČAK pod ev. č. 09134, se sídlem Velké náměstí 135/19, Hradec Králové, PSČ 50003 (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti Aktivařin s. r. o., IČO 29228913, se sídlem Tovačovského 318/18, Kroměříž, PSČ 767 01, zapsané v obchodním rejstříku vedeném u Krajského soudu v Brně, spisová značka C 67118, zastoupené na základě plné moci ze dne 30. 5. 2014 Mgr. Vladimírem Kubíkem, advokátem se sídlem Tovačovského 318/18, Kroměříž, PSČ 767 01 (dále jen „Instituce“), o námítkách Navrhovatele ze dne 29. 7. 2015, evid. č. FA/8938/2015, proti nález finančního arbitra ze dne 23. 7. 2015, evid. č. FA/7819/2015 (dále také jen „Nález“), takto:

Námítky navrhovatele, ██████ ze dne 29. 7. 2015, evid. č. FA/8938/2015, se podle ustanovení § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi zamítají a nález finančního arbitra ze dne 23. 7. 2015, evid. č. FA/7819/2015, se potvrzuje.

O d ů v o d n ě n í :

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se v řízení domáhá určení, že smlouva o úvěru č. ██████, kterou Navrhovatel uzavřel s Institucí dne 26. 6. 2013 (dále jen „Smlouva o úvěru“) a zástavní smlouva, kterou Navrhovatel uzavřel s Institucí dne 26. 6. 2013 (dále jen „Zástavní smlouva“), jsou neplatné, a určení, že Navrhovatel Instituci ze Smlouvy o úvěru ničeho nedluží.

Smlouva o úvěru je co do svého obsahu smlouvou, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr ve smyslu ustanovení § 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně

některých zákonů, ve znění zákona č. 43/2013 Sb. (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“). Instituce jako věřitel ze Smlouvy o úvěru proto musí mimo jiné splnit veškeré povinnosti, které jí tento zákon ukládá.

Finanční arbitr zjistil, že Instituce řádně neposoudila příjmovou, ani výdajovou stránku rozpočtu Navrhovatele, když si sama nijak neprověřila tvrzení Navrhovatele o jeho majetkové situaci, ani si od Navrhovatele za tímto účelem nevyžádala žádné doklady. Již ze skutečnosti, že celková výše Navrhovatelových příjmů (bez jakýchkoliv výdajů) za období, po jehož uplynutí měl Navrhovatel Instituci splatit spotřebitelský úvěr, by nedosáhla výše částky potřebné ke splacení úvěru, muselo být Instituci zřejmé (pokud by majetkovou situaci Navrhovatele řádně posuzovala), že Navrhovatel nemůže být schopen úvěr splatit. Instituce poskytla Navrhovateli úvěr i přesto, ačkoliv tak s ohledem na informace, kterými disponovala, učinit neměla.

Finanční arbitr proto v Nálezu konstatoval absolutní neplatnost Smlouvy o úvěru pro naplnění podmínek § 9 odst. 1 věty druhé zákona o spotřebitelském úvěru. Absolutní neplatnost Smlouvy o úvěru nastala přímo ze zákona s účinky ex tunc (od samého počátku), na Smlouvu o úvěru se hledí jakoby nikdy nevznikla.

Finanční arbitr současně nemohl vyhovět návrhu Navrhovatele na určení, že Instituci ze Smlouvy o úvěru ničeho nedluží, neboť v řízení bylo prokázáno, že Instituce Navrhovateli jako dlužníkovi ze Smlouvy o úvěru poskytla sjednanou jistinu úvěru (sjednaným způsobem, tj. poukázáním na účet třetí osoby), a v případě, že Smlouva o úvěru platně nevznikla, nastupuje ze zákona vypořádání stran prostřednictvím vzájemného vydání bezdůvodného obohacení [srov. § 457 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „občanský zákoník“), který se na vztah Navrhovatele s Institucí rovněž použije].

Finanční arbitr nemohl v Nálezu konstatovat ani neplatnost Zástavní smlouvy, neboť byly splněny veškeré náležitosti kladené zákonem na platné uzavření smlouvy, kterou se zřizuje zástavní právo.

Jelikož finanční arbitr určil, že Smlouva o úvěru je neplatná, a vyhověl tím částečně Navrhovateli, uložil zároveň Instituci v souladu s § 17a zákona o finančním arbitrovi povinnost zaplatit sankci ve výši 15.000,- Kč.

4. Námítky Navrhovatele

Námítky Navrhovatele směřují proti výrokům II. a III. Nálezu.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr měl posoudit podání Navrhovatele ze dne 29. 1. 2015, evid. č. FA/993/2015, podle jeho obsahu jako návrh na rozšíření předmětu řízení vedeného pod sp. zn. FA/SU/208/2014, nikoli jako návrh na zahájení nového řízení, které finanční arbitr vede pod sp. zn. FA/SU/98/2015. Finanční arbitr tak měl přibrat společnost CK FINANCE s. r. o., IČO 29204445, se sídlem Zahradníčkova 1220/20a, 150 00, Praha 5 (dále jen „Společnost“), která byla zprostředkovatelem Smlouvy o úvěru mezi Navrhovatelem a Institucí, jako účastníka řízení vedeného pod sp. zn. FA/SU/208/2014.

Navrhovatel namítá, že finanční arbitr v Nálezu opomenul to, že Instituce vyplatila úvěr ze Smlouvy o úvěru na účet Společnosti, ačkoliv Instituci muselo být zřejmé, že pohledávka Společnosti vůči Navrhovateli ze Smlouvy o půjčce ze dne 4. 4. 2013 (dále jen „Smlouva

o půjčce“) nemohla činit 3 měsíce od podpisu Smlouvy o půjčce částku ve výši 400.000,- Kč za situace, kdy Společnost na základě Smlouvy o půjčce poskytla Navrhovateli částku ve výši 150.000,- Kč. Alarmující měla být pro Instituci kromě výše částky požadované Společností (odpovídající výši úvěru) též skutečnost, že byl úvěr vyplacen na účet Společnosti jako zprostředkovatele Smlouvy o úvěru. Instituce se tedy nemůže v řízení před finančním arbitrem dovolávat dobré víry a její jednání nemůže požívat právní ochrany.

Navrhovatel namítá, že se Instituce tím, že věděla, že vyplácí Společnosti něco, co jí Navrhovatel nedluží, pokusila společně se Společností Navrhovatele zatížit větším závazkem, než který Navrhovatel skutečně měl. Účelem Smlouvy o úvěru tak mělo být navýšení dluhu Navrhovatele a změna v osobě věřitele, aby se nový věřitel mohl odvolávat na svou dobrou víru, a tím zhoršit postavení Navrhovatele.

Navrhovatel tvrdí, že jeho případ není ojedinělý, resp. že se jedná zřejmě o běžnou praxi Instituce a Společnosti. Navrhovatel proto upozornil na případ ■■■, který měl rovněž uzavřít se Společností smlouvu o půjčce na částku 100.000,- Kč a následně s Institucí úvěrovou smlouvu na částku 765.600,-Kč. Jelikož ■■■ nebyl schopen dostat svým závazkům, byl nucen řešit svojí situaci prodejem svého domu, který koupila společnost CERAFO s. r. o., IČO 29204763, se sídlem Malý val 1594/9A, 767 01 Kroměříž. Navrhovatel se domnívá, že tato společnost spolupracuje jak s Institucí, tak se Společností, o čemž svědčí nejen sídlo v Kroměříži, ale také spolupráce s právním zástupcem Instituce. Na popsaném postupu Instituce a Společnosti vůči Navrhovateli i ■■■, je zřejmý jeho účel, kterým mělo být poskytnutí půjčky spotřebitelům ve výši několik desítek tisíc korun a následně během několika měsíců na těchto spotřebitelích vydělat několik stovek tisíc korun.

Navrhovatel dodává, že nelze jednotlivé smlouvy posuzovat izolovaně a pouze na základě formálních náležitostí vyžadovaných zákonem, ale je třeba též posuzovat jejich případný zneužívající charakter, soulad smluv s dobrými mravy a to, zda účel jednotlivých právních úkonů neodporuje zákonu a neobsahují ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Finanční arbitr k tomuto ale nepřihlédl a posoudil smluvní dokumentaci pouze z formálního hlediska.

Navrhovatel se tedy věcně domáhá jednak určení toho, že Zástavní smlouva je neplatná a dále určení toho, že Navrhovatel Instituci ničeho nedluží, případně určení toho, že se vůči Instituci v souvislosti se Smlouvou o úvěru bezdůvodně neobohatil nebo určení toho, že se bezdůvodně obohatila Společnost a nikoliv Navrhovatel.

Navrhovatel namítá, že Nález *„neobsahuje žádné skutkové hodnocení, resp. skutkové hodnocení je pouze kusé a řeší jen dílčí otázky, rozhodně není ucelené a řádně odůvodněné. Finanční arbitr pouze zrekapituloval podklady předložené stranami a tvrzení stran a pak hned provedl právní posouzení, aniž by uvedl, jaká skutková tvrzení vzal za prokázaná a jaká nikoli a proč“*. Navrhovatel namítá, že Nález je z toho důvodu nepřezkoumatelný, neboť *„nelze provádět právní hodnocení nejasného skutkového stavu“*.

Navrhovatel namítá, že se finanční arbitr nevypořádal s mnoha tvrzeními Navrhovatele, a cituje závěr finančního arbitra na str. 19 Nálezu, že vyplacením částky 400.000,- Kč na účet Společnosti zanikl dluh Navrhovatele vůči Společnosti. Finanční arbitr učinil tento závěr, aniž by vzal v potaz tvrzení Navrhovatele o tom, že žádný takový dluh vůči Společnosti neměl. Tato skutečnost přitom vyplývá rovněž z Navrhovatelem předložených dokladů (*poznámka finančního arbitra – Navrhovatel nespecifikoval, z kterých podkladů by tato skutečnost měla vyplývat*).

Další vadu řízení spatřuje Navrhovatel v tom, že ačkoli finanční arbitr obdržel po seznámení se s podklady, ke kterému účastníky vyzval dne 24. 2. 2015, další podání účastníků řízení, nevyzval znovu účastníky řízení k seznámení se s podklady pro vydání rozhodnutí a bez dalšího Nález vydal. Navrhovatel namítá, že finanční arbitr nedodržel lhůty pro vydání rozhodnutí, kdy je podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi finanční arbitr povinen vydat nález do 30 dnů ode dne zahájení řízení, ve zvlášť složitých případech do 60 dnů a nelze-li vzhledem k povaze věci rozhodnout ani v této lhůtě, může ji arbitr přiměřeně prodloužit. Finanční arbitr však vydal Nález 23. 7. 2015, tedy více jak rok po zahájení řízení před finančním arbitrem dne 14. 5. 2014.

5. Vyjádření Instituce k námitkám Navrhovatele

Instituce namítá, že Zástavní smlouva obsahuje a splňuje všechny zákonné náležitosti a byla tedy mezi Institucí a Navrhovatelem platně uzavřena. Současně namítá, že o platnosti či neplatnosti Zástavní smlouvy je oprávněn rozhodnout toliko obecný soud. Instituce se tak ztotožňuje s názorem finančního arbitra, že je nepřislušný k rozhodnutí o tom, zda zástavní právo ze Zástavní smlouvy platně vzniklo. Neboť finančnímu arbitrovi nepřisluší podle ustanovení § 1 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhodovat spory o věcném právu, kterým zástavní právo zřízené Zástavní smlouvou je, když se nejedná o spor mezi věřitelem nebo zprostředkovatelem a spotřebitelem při nabízení, poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru.

Instituce k návrhu Navrhovatele na určení toho, že ze Smlouvy o úvěru Navrhovatel Instituci ničeho nedluží, namítá, že je prokázané, že Instituce poskytla Navrhovateli plnění podle Smlouvy o úvěru v celkové výši 440.000,- Kč tak, jak si strany sjednaly, když část úvěru ve výši 400.000,- Kč vyplatila Společnosti jako věřiteli Navrhovatele ze Smlouvy o půjčce, a to na žádost Navrhovatele o vyplacení jeho existujícího dluhu vůči Společnosti. Argument Navrhovatele, že jeho dluh vůči Společnosti nemohl činit 400.000,- Kč, považuje Instituce za irelevantní, neboť tento argument měl Navrhovatel uplatnit již při sjednávání podmínek Smlouvy o úvěru, na základě které byl Navrhovatelův dluh Společnosti vyplacen. Instituci v době sjednávání podmínek Smlouvy o úvěru nebyly známy skutečnosti mající původ ve výši celkové pohledávky Společnosti vůči Navrhovateli. Skutečnost, že v kvitanci původního věřitele Navrhovatele byla uvedena výše jistiny v částce 150.000,- Kč, nezakládá Instituci povinnost zkoumat celkovou výši dluhu Navrhovatele vůči jeho původnímu věřiteli.

Instituce dodává, že finanční plnění poskytnuté na základě absolutně neplatné Smlouvy o úvěru představuje bezdůvodné obohacení, tedy plnění z neplatného právního úkonu, které je Navrhovatel povinen Instituci vydat.

Instituce navrhuje, aby finanční arbitr námitky Navrhovatele proti Nálezu zamítl.

6. Řízení o námitkách

Finanční arbitr rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr není vázán návrhem a aktivně opatřuje podklady pro rozhodnutí; při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady jak jednotlivě, tak ve vzájemné souvislosti.

Ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi dává stranám sporu právo podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námitky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení nálezu. Včasné podané námitky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který nález buď potvrdí, nebo změní. Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr přiměřeně podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. ustanovení § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a n. správního řádu).

Navrhovatel podal proti Nálezu námitky v zákonem stanovené lhůtě ve smyslu § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi. Finanční arbitr je posoudil podle tohoto ustanovení a přiměřeně podle ustanovení § 81, 82 a 83 správního řádu jako přípustné.

Finanční arbitr tedy přezkoumal soulad Nálezu a řízení, které vydání Nálezu předcházelo, s právními předpisy, správnost napadeného Nálezu pak přezkoumal v rozsahu námitek Navrhovatele (srov. ustanovení § 89 odst. 2 správního řádu).

6.1 Rozšíření předmětu sporu a žádost o přibrání Společnosti jako účastníka řízení

Finanční arbitr se podrobně zabýval podáním Navrhovatele ze dne 29. 1. 2015, evid. č. FA/993/2015 (dále jen „Podání“), když v souladu s ustanovením § 37 odst. 1 správního řádu posuzuje podání účastníků řízení podle skutečného obsahu bez ohledu na označení takového podání. Finanční arbitr zkoumal nároky Navrhovatele uplatněné Podáním v porovnání s nároky, kterých se Navrhovatel domáhá v tomto řízení před finančním arbitrem na základě návrhu na zahájení řízení ze dne 14. 5. 2014, evid. č. FA/3351/2014. Finanční arbitr zejména zkoumal, proti komu Navrhovatel své nároky směřuje a zda spolu tyto nároky věcně souvisejí.

Navrhovatel se v tomto řízení domáhá určení neplatnosti smluv, které uzavřel s Institucí, a určení, že Instituci z jejich titulu ničeho nedluží.

Podáním Navrhovatel však neuplatnil žádný nárok vůči Společnosti, který by jakkoli souvisel se smlouvami, které Navrhovatel uzavřel s Institucí. Navrhovatel pouze tvrdí, že Společnost uzavření těchto smluv zprostředkovala, avšak z tohoto titulu, rozuměj zprostředkování úvěru, po Společnosti ničeho nepožaduje. Naopak, Podáním se Navrhovatel domáhá určení neplatnosti jiných samostatných smluv, a to Smlouvy o půjčce a zástavní smlouvy ke Smlouvě o půjčce, které uzavřel se Společností a ve kterých Instituce nijak nevystupuje. Neplatnost kterékoli ze smluv nezakládá žádnou povinnost jinému subjektu než tomu, který neplatnou smlouvu s Navrhovatelem uzavřel. Neplatnost Smlouvy o úvěru tak nemůže mít vliv na platnost Smlouvy o půjčce a naopak.

Finanční arbitr uzavírá, že Navrhovatel má spory se dvěma různými subjekty týkající se dvou různých smluvních vztahů, tyto spory nemají totožný předmět, ani spolu věcně nesouvisí, netýkají se stejných účastníků.

Pokud by měl finanční arbitr Podání posoudit jako žádost Navrhovatele o změnu návrhu na zahájení tohoto řízení, finanční arbitr odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. 32 Odo 1186/2005, který vymezil, co se rozumí změnou návrhu: „Změnou návrhu ve smyslu ustanovení § 95 o. s. ř. (poznámka finančního arbitra – jehož obdobou je pro správní řízení ustanovení § 41 odst. 8 správního řádu) se zejména rozumí změna spočívající v tom, že žalobce na základě stejného skutkového základu požaduje stejné plnění ve větším rozsahu, než se domáhal v návrhu (jde o tzv. rozšíření návrhu);

na základě stejného skutkového základu požaduje jiné plnění, např. místo uložení povinnosti k nepeněžitému plnění se domáhá zaplacení peněžité částky; na základě stejného skutkového stavu požaduje místo splnění povinnosti vydání určujícího výroku nebo naopak, tj. mění žalobu o plnění na určovací žalobu; požaduje sice stejné plnění, ale na základě jiného skutkového stavu než ho vylíčil v návrhu, a to buď zcela nového nebo doplněného o další rozhodující skutečnosti; na základě jiného skutkového stavu požaduje jiné plnění“.

Podáním se v tomto případě Navrhovatel domáhal dalšího rozhodnutí finančního arbitra, kterým by finanční arbitr vedle již dříve požadovaného určení neplatnosti Smlouvy o úvěru a Zástavní smlouvy nově určil rovněž neplatnost Smlouvy o půjčce a zástavní smlouvy zajišťující pohledávky ze Smlouvy o půjčce. Navrhovatel tento nárok sice opřel o vylíčení obdobných a souvisejících skutkových okolností, jedná se však o odlišný samostatný právní vztah, založený v jiném čase jinou smlouvou mezi jinými smluvními stranami. Totožnost v osobě dlužníka sama o sobě neznamená totožnost předmětu sporu, věcnou souvislost nebo totožnost účastníků řízení. Podání proto nepředstavuje žádost o změnu návrhu na zahájení řízení tak, jak ho chápe právní řád a judikatura obecných soudů.

Ustanovení § 140 odst. 1 správního řádu stanoví, že „[s]právní orgán může na požádání účastníka nebo z moci úřední usnesením spojit různá řízení, k nimž je příslušný, pokud se týkají téhož předmětu řízení nebo spolu jinak věcně souvisejí anebo se týkají týchž účastníků, nebrání-li tomu povaha věci, účel řízení anebo ochrana práv nebo oprávněných zájmů účastníků. Spojit řízení lze i v průběhu řízení za předpokladu, že tím nevznikne nebezpečí újmy některému z účastníků“.

Finanční arbitr však neshledal, že by se Navrhovatelovy návrhy (finanční arbitr samozřejmě posuzoval, zda nejsou dány důvody pro spojení tohoto řízení s řízením vedeným pod sp. zn. FA/SU/98/2015 a jejich dalšího vedení jako společného řízení) týkaly téhož předmětu řízení (týkají se dvou rozdílných smluvních vztahů, tj. ze Smlouvy o úvěru a Zástavní smlouvy, jako akcesorického závazku, a ze Smlouvy o půjčce a s ní související zástavní smlouvy) nebo týchž účastníků (ve sporu ze Smlouvy o úvěru a Zástavní smlouvy jsou účastníky řízení jejich smluvní strany, tj. Navrhovatel a Instituce, ve sporu ze Smlouvy o půjčce a s ní související zástavní smlouvy jsou účastníky řízení Navrhovatel a Společnost), ani neshledal věcnou souvislost, která by odůvodňovala vedení společného řízení, neboť řešení jednoho sporu, resp. jeho výsledek, nijak neovlivní řešení druhého a naopak.

Navrhovatel jako stěžejní argument pro spojení věcí tvrdí, že jeho dluh ze Smlouvy o půjčce vůči Společnosti nemohl z původně čerpané jistiny ve výši 150.000,- Kč narůst na částku 400.000,- Kč, tedy že si ani nemusel brát úvěr od Instituce v takové výši. Skutečnost, zda mohla Společnost po právu po Navrhovateli požadovat po zesplatnění půjčky ze Smlouvy o půjčce částku ve výši 400.000,- Kč, finanční arbitr posoudí samostatně v rámci řízení vedeného pod sp. zn. FA/SU/98/2015, kde bude posuzovat, zda vůbec byla Smlouva o půjčce platně uzavřena.

I kdyby však finanční arbitr dospěl k závěru, že Společnost měla požadovat méně, nebude mít tento závěr vliv na to, že Navrhovatel musí Instituci vydat v důsledku neplatné Smlouvy o úvěru bezdůvodné obohacení spočívající v čerpané jistině, tj. 400.000,- Kč, kterou za něj Instituce uhradila Společnosti. V případě, že bude Navrhovatel úspěšný v řízení vedeném pod sp. zn. FA/SU/98/2015, bude moci tuto částku následně vymáhat po Společnosti, neboť v případě neplatné Smlouvy o půjčce to bude právě Společnost, která se bezdůvodně obohatila na úkor Navrhovatele.

Finanční arbitr tedy neshledal pro spojení řízení žádný relevantní důvod.

Vzhledem k výše uvedeným závěrům se pak finanční arbitr nezabýval ani návrhem Navrhovatele na přibrání Společnosti jako účastníka řízení. Jak již finanční arbitr uvedl, ve vztahu ke Smlouvě o úvěru a Zástavní smlouvě Navrhovatel po Společnosti ničeho nepožaduje, účastníky řízení jsou proto pouze Navrhovatel a Instituce. V řízení o platnosti Smlouvy o půjčce vedeném pod sp. zn. FA/SU/98/2015 již Společnost účastníkem je.

Pokud měl Navrhovatel na mysli, že Společnost by měla být vedlejším účastníkem tohoto řízení, finanční arbitr odkazuje na ustanovení § 141 odst. 3 správního řádu, které stanoví, že ve sporném správním řízení „[ú]častníky jsou navrhovatel a odpůrce. Navrhovatel i odpůrce mají postavení účastníků podle § 27 odst. 1. Jako vedlejší účastníci se mohou přihlásit osoby, které mají zájem na výsledku řízení; tyto osoby mají postavení účastníků řízení podle § 27 odst. 2“.

Zákonnými podmínkami vedlejšího účastenství je aktivní přihlášení osoby, která chce být vedlejším účastníkem, a existence zájmu na výsledku řízení. Společnost se finančnímu arbitrovi nepřihlásila, ale i kdyby tak učinila, finanční arbitr nevidí, jaký zájem by Společnost mohla mít na výsledku tohoto řízení.

Společnost jako věřitel ze Smlouvy o půjčce obdržela peněžní prostředky ve výši jí požadovaného dluhu ze Smlouvy o půjčce a nebude to Společnost, kdo by měl vrátet poskytnutý úvěr, neboť zákon v případě bezdůvodného obohacení počítá s tím, že jej vydává ten, kdo se obohatil na úkor jiného. V případě neplatné Smlouvy o úvěru, jejímiž smluvními stranami byla pouze Instituce a Navrhovatel, to byl podle zákona Navrhovatel, kdo se obohatil, neboť Instituce zaplacením peněžních prostředků Společnosti fakticky plnila jeho dluh vůči Společnosti.

Finanční arbitr opakuje, že tím není dotčen možný nárok Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení vůči Společnosti z titulu neplatné Smlouvy o půjčce, o tom však finanční arbitr teprve rozhodne v řízení vedeném pod sp. zn. FA/SU/98/2015.

6.2 Určení neplatnosti Zástavní smlouvy a příslušnost finančního arbitra k rozhodnutí o vzniku zástavního práva

Zástavní právo je zajišťovacím institutem, který slouží k zajištění pohledávky a jejího příslušenství tím, že umožňuje zástavnímu věřiteli domáhat se uspokojení z výtěžku zpeněžení zastavené věci, pokud dlužník nesplní dluh řádně a včas. Jedním ze způsobů vzniku zástavního práva je uzavření dohody mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem v podobě zástavní smlouvy. Jelikož je ale zástavní právo právem akcesorickým, může platně vzniknout jen tehdy, jestliže platně vznikne také pohledávka, kterou má zajistit. Pokud zajišťovaná pohledávka platně nevznikne, nemůže vzniknout ani zástavní právo, i kdyby samotná zástavní smlouva byla platná, bezvadná.

Podle ustanovení § 156 občanského zákoníku, ve znění účinném v době uzavření Zástavní smlouvy, musí být smlouva, na jejímž základě vzniká zástavní právo, uzavřena písemně a musí v ní být označena zástava a pohledávka, kterou zajišťuje. Žádné další podmínky pro platné uzavření Zástavní smlouvy občanský zákoník nespécifikoval. Občanský zákoník tedy k platnosti zástavní smlouvy nevyžadoval, aby zajišťovaná pohledávka v době uzavření smlouvy skutečně existovala, pohledávka musí být pouze dostatečně určité popsána.

Navrhovatel s Institucí uzavřel Zástavní smlouvu písemně a dostatečně určitě v ní specifikoval jak zástavu, tak zajištěnou pohledávku. Finanční arbitr proto v Nálezu správně uzavřel, že Zástavní smlouva je platná. V takovém případě finančnímu arbitrovi nezbývalo

než návrh Navrhovatele na určení neplatnosti Zástavní smlouvy zamítnout. Finanční arbitr současně v odůvodnění napadeného Nálezu konstatoval, že podle jeho názoru v posuzovaném případě zástavní právo platně nevzniklo.

Finanční arbitr své závěry ohledně platnosti Zástavní smlouvy za možné současné neplatnosti zástavního práva řádně odůvodnil s odkazem na relevantní odbornou literaturu a judikaturu. Že se nejedná o ojedinělý názor, ale o konstantní ustálený názorový směr, dokládá například rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 4340/2011:

„Nejvyšší soud v této souvislosti zdůrazňuje, že již v R 70/2006 formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož zákon k platnosti smlouvy o zřízení zástavního práva vyžaduje, aby v ní byla určena zajišťovaná pohledávka, a nikoli také to, aby taková pohledávka ve skutečnosti vznikla. Platná je proto zástavní smlouva i tehdy, jestliže zajišťovaná pohledávka nikdy nevznikla, jestliže zajišťovaná pohledávka zanikla ještě před uzavřením zástavní smlouvy, jestliže zajišťovaná pohledávka, která má vzniknout teprve v budoucnu, ve skutečnosti nevznikne, jestliže se nesplní podmínka, na níž je závislý vznik zajišťované pohledávky, apod. Zástavní právo je právem akcesorickým. Vyplyvá z toho, že zástavní právo platně vznikne na základě platné zástavní smlouvy, jen jestliže platně vznikla také pohledávka, k jejímuž zajištění má sloužit. Jestliže pohledávka, pro kterou bylo zástavní právo zřízeno, ve skutečnosti platně nevznikla (například proto, že nedošlo k uzavření smlouvy, podle které měla pohledávka vzniknout, že je taková smlouva neplatná apod.), není tu zástavní právo, i kdyby samotná zástavní smlouva byla bezvadná. Neexistuje-li tedy pohledávka, která má být zajištěna zástavním právem, není to důvodem neplatnosti zástavní smlouvy; tato okolnost má za následek, že podle zástavní smlouvy, ačkoliv jde o platný právní úkon a i když, jde-li o nemovitost, bylo podle ní vloženo zástavní právo do katastru nemovitostí, zástavní právo nevznikne. Jde-li o zajištění pohledávky, která teprve v budoucnu vznikne nebo jejíž vznik je závislý na splnění určité podmínky (případně o kombinaci těchto skutečností), pak z akcesorické povahy zástavního práva vyplývá, že zástavní právo se může vztahovat jen k takové pohledávce (v takové výši), která skutečně vznikla (srov. též rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 4. dubna 2002, sp. zn. 21 Cdo 957/2001 a ze dne 14. května 2004, sp. zn. 21 Cdo 2217/2003, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 5, ročník 2002, pod číslem 76 a č. 6, ročník 2004, pod číslem 110).“

Finanční arbitr však neplatnost zástavního práva konstatoval pouze za účelem vysvětlení Navrhovateli, jaká je povaha a fungování zástavního práva, aby Navrhovatel porozuměl, že ani platnost Zástavní smlouvy sama o sobě nestačí k platnému vzniku zástavního práva a naopak.

Finanční arbitr není příslušný k rozhodnutí o tom, zda zástavnímu věřiteli svědčí zástavní právo, neboť se v takovém případě nejedná o spor týkající se relativních práv vznikajících při nabízení, poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru mezi spotřebitelem a věřitelem, nebo zprostředkovatelem (srov. ustanovení § 1 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi vymezující působnost finančního arbitra v oblasti spotřebitelských úvěrů), nýbrž o spor o absolutní, věcné právo (byť s poskytnutím spotřebitelského úvěru „obecně“ souvisejícím). Finanční arbitr tak nemohl neplatnost vzniku zástavního práva konstatovat ve výroku rozhodnutí, ostatně Navrhovatel to v řízení ani nepožadoval.

Navrhovatel se musí určení, zda zástavní právo platně vzniklo nebo nevzniklo, domáhat u obecného soudu.

Skutečnost, že Navrhovatel musí žalovat na určení, zda zástavní právo platně vzniklo nebo nevzniklo, a nikoli na určení neplatnosti zástavní smlouvy vyslovil Nejvyšší soud České

republiky například v rozsudku ze dne 29. 4. 2003, sp. zn. 21 Cdo 58/2003: „V důsledku toho, že zástavní právo mohlo a může vzniknout i na základě neplatné zástavní smlouvy a že zástavní právo nevzniká ve všech případech, v nichž byla uzavřena platná zástavní smlouva a došlo podle ní ke vkladu zástavního práva do katastru nemovitostí, není případné určení neplatnosti nebo platnosti zástavní smlouvy právním prostředkem (objektivně vzato) způsobitelným odstranit nejistotu v právním postavení zástavního věřitele nebo zástavního dlužníka nebo zamezit ohrožení jejich práv. Určení platnosti nebo neplatnosti zástavní smlouvy má jen - jak uvedeno již výše - povahu předběžné otázky pro určení zda tu zástavní právo je či není. Vzhledem k tomu, že určením platnosti nebo neplatnosti zástavní smlouvy se nemůže vyřešit celý obsah a dosah sporného právního vztahu mezi jeho účastníky, nemůže být na takovém určení naléhavý právní zájem ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. Stav ohrožení práva žalobce nebo nejistotu v jeho právním postavení lze proto odstranit jen určením, zda tu je či není zástavní právo“.

6.3 Určení, že Navrhovatel Instituci ničeho nedluží

Finanční arbitr v Nálezu vyslovil neplatnost Smlouvy o úvěru a vyhověl tak v této části návrhu Navrhovatele. Zároveň finanční arbitr vysvětlil, že v případě neplatnosti jakékoli smlouvy, na jejímž základě si již smluvní strany plnily, tedy stejně tak v případě Smlouvy o úvěru, ukládá občanský zákoník smluvním stranám vrátit si veškerá doposud přijatá plnění provedená na základě neplatné smlouvy (srov. § 451 odst. 2 a 457 občanského zákoníku). Proto i Navrhovatel má povinnost vrátit Instituci přijaté plnění ze Smlouvy o úvěru.

Jak finanční arbitr uvedl již v bodě 6.1 tohoto rozhodnutí, ačkoli to fakticky nebyl Navrhovatel, kdo obdržel jistinu úvěru, Instituce vyplacením peněžních prostředků v příslušné výši plnila po právu dluh Navrhovatele vůči Společnosti ze Smlouvy o půjčce. Byl to Navrhovatel, kdo se Společností uzavřel Smlouvu o půjčce, na jejímž základě se zavázal půjčku za sjednaných podmínek vrátit. Skutečnost, že Instituce Společnosti skutečně vyplatila částku 400.000,- Kč, byla v řízení prokázána, když ji ostatně potvrdil sám Navrhovatel.

Finančnímu arbitrovi proto nezbylo než aplikovat zákon, tedy citovaná ustanovení občanského zákoníku upravující bezdůvodné obohacení a jeho vydání, a návrh Navrhovatele na určení toho, že z neplatné Smlouvy o úvěru Instituci ničeho nedluží, zamítnout.

Určení konkrétní částky, kterou si mají strany navzájem vrátit, nebylo předmětem sporu (*poznámka finančního arbitra – když Navrhovatel ani v námitkovém řízení nepřipouští, že by měl Instituci vůbec něco vracet*), finanční arbitr však pro úplnost v odůvodnění napadeného Nálezu vysvětlil, že nejen Navrhovatel by měl Instituci vrátit jistinu úvěru, ale stejně tak Instituce je povinna Navrhovateli vrátit zaplacený poplatek za poskytnutí úvěru a částku odpovídající Navrhovatelem zaplaceným měsíčním splátkám, tj. celkově částku ve výši 86.000,- Kč.

Zda byla Společnost oprávněna po Navrhovateli požadovat v případě zesplatnění půjčky právě částku 400.000,- Kč či nikoli, není předmětem tohoto řízení, když to je předmětem řízení vedeném pod sp. zn. FA/SU/98/2015. Finanční arbitr proto v tomto řízení nemůže určit, že to byla Společnost, kdo se plněním ze Smlouvy o úvěru obohatil, jak Navrhovatel požaduje.

I kdyby však finanční arbitr zjistil, že Společnost nemohla po Navrhovateli požadovat částku 400.000,- Kč, Navrhovatel nebyl, v právním slova smyslu, nucen s Institucí uzavřít Smlouvu o úvěru v navrhovaném znění a právě na tuto částku jistiny.

Posouzení otázky, zda se Společnost s Institucí proti Navrhovateli nemohli nějakým způsobem dohodnout a spolčit, pak nepřísluší finančnímu arbitrovi. Finanční arbitr se proto ani blíže nezabýval podklady předloženými Navrhovatelem v námitkovém řízení týkajícími se ■. Tyto podklady sice dokládají obdobné skutkové okolnosti, jak líčí Navrhovatel, avšak pro posouzení sporu v námitkovém řízení nemají žádnou relevanci, když žádný z nich neprokazuje neplatnost Zástavní smlouvy nebo snad fakt, že Navrhovatel Instituci ze Smlouvy o úvěru niče nedluží.

6.4 Formální vady Nálezu a řízení před finančním arbitrem

Povinností Navrhovatele v řízení před finančním arbitrem je podle ustanovení § 10 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi přednést úplné a srozumitelné vyličení rozhodných skutečností. V případě, že má finanční arbitr za to, že je třeba zjistit a doplnit další skutečnosti, vyzve navrhovatele k odstranění nedostatků návrhu podle § 10 odst. 4 zákona finančním arbitrovi, stejně jako se obrací s výzvami podle § 12 odst. 6 zákona finančním arbitrovi na instituci, příp. podle § 12 odst. 9 zákona finančním arbitrovi na dožádanou instituci. Finanční arbitr tak činí proto, že je povinen sám aktivně opatřovat důkazy (srov. § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi). Ostatně, finanční arbitr tak učinil i v případě Navrhovatele a Instituce s cílem zjistit skutkový stav tak, aby o věci mohl řádně rozhodnout.

Jakmile finanční arbitr vyhodnotí, že dostatečně zjistil skutkový stav, tzn., že účastníci řízení k předmětu sporu přednesli relevantní tvrzení a že jsou ve spise založeny veškeré podklady potřebné pro jeho řádné rozhodnutí, vyzve účastníky řízení podle ustanovení § 36 odst. 3 správního řádu k seznámení se s podklady pro vydání rozhodnutí a zároveň jim tím umožní, aby se k podkladům vyjádřili. Pokud si účastník řízení po seznámení se s podklady vyhodnotí, že finanční arbitr dostatečně nezjistil skutkový stav, musí tuto skutečnost u finančního arbitra namítat a označit další skutečnosti a předložit či označit další důkazy, které jsou relevantní pro rozhodnutí finančního arbitra.

Finanční arbitr vyzval Navrhovatele i Instituci k seznámení se s podklady pro vydání Nálezu dne 24. 2. 2015, evid. č. FA/1978/2015 a FA/1979/2015, avšak Navrhovatel ani Instituce svého práva nevyužili. Finanční arbitr nepochybil, pakliže nevyzval účastníky řízení znovu k seznámení se s podklady pro vydání Nálezu v situaci, kdy od data, které bylo určeno pro seznámení se s podklady, přibyl do spisu pouze návrh Instituce na uzavření smíru, který finanční arbitr zaslal Navrhovateli k vyjádření se a na který Navrhovatel reagoval jeho odmítnutím, když zároveň Navrhovatel o tomto stanovisku obeznámil Instituci. Před vydáním Nálezu proto nepřibýly do spisu žádné podklady, se kterými by Navrhovatel nebyl seznámen a neměl možnost se k nim dříve vyjádřit.

Finanční arbitr proto námitku Navrhovatele, že nedostatečně zjistil skutkový stav, vznesenou až v námitkovém řízení, odmítá. Navrhovateli nic nebránilo finančnímu arbitrovi co do rozsahu shromážděných podkladů oponovat ještě před vydáním napadeného Nálezu.

Podle Nejvyššího soudu České republiky „[j]ednou z důležitých částí odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku je soudem učiněný závěr o skutkovém stavu věci. Takový závěr musí vycházet z dílčích a pro rozhodnutí ve věci samé významných skutkových zjištění. Jednotlivé prokázané skutečnosti (skutková zjištění) je tedy třeba promítnout do závěru o skutkovém stavu věci (do tzv. skutkové věty), který stručně a výstižně vyjadřuje skutkový stav věci (§ 153 odst. 1 o.s.ř.) a který je východiskem pro právní posouzení věci. Je tomu tak z toho důvodu, že pro závěr o skutkovém stavu věci je rozhodující vyhodnocení důkazů z hlediska jejich závažnosti (důležitosti), zákonnosti, pravdivosti, popřípadě věrohodnosti, neboť to, jak

vyznívá většina provedených důkazů, nic nevypovídá zejména o jejich věrohodnosti a pravdivosti, navíc výběr důkazů, které byly v řízení provedeny, může být ovlivněn nejen tím, jaký skutkový stav se opravdu odehrál, ale i působením dalších, často nahodilých okolností“ (srov. rozsudek ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. 30 Cdo 541/2008).

Finanční arbitr v odůvodnění Nálezu shrnul skutkový stav a vyložil, k jakému zjištění o jednotlivých skutečnostech dospěl po posouzení navržených a shromážděných podkladů. Finanční arbitr se těmito zjištěními ve vztahu k předmětu sporu detailně zabýval, tj. obsáhle posuzoval platnost Smlouvy o úvěru a Zástavní smlouvy i se zabýval dluhem Navrhovatele vůči Instituci. Finanční arbitr pak veškeré své právní hodnocení zjištěných skutečností zdůvodnil s odkazem na právní předpisy a judikaturu.

Finanční arbitr není povinen se výslovně vyjádřit ke každému tvrzení účastníků řízení, jak potvrdil Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 9 Afs 42/2013: *„Dále lze s odkazem na Ústavní soud poznamenat, že „[n]ení porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná.“* (viz bod 68. nálezu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08, publikovaného jako N 26/52 SbNU 247).“

Nález proto netrpí vadami, pro něž by měl být snad nepřezkoumatelný. Navrhovatel ani žádný konkrétní příklad pochybení finančního arbitra neuvedl, námitka Navrhovatele se tak jeví spíše jako účelová a pramenící z nesouhlasu s právním posouzením finančního arbitra.

Přesto, ustanovení § 82 odst. 4 správního řádu dává Navrhovateli možnost tvrdit nové skutečnosti a předkládat či označovat nové důkazy rovněž v námitkovém řízení, avšak musí se jednat o takové skutečnosti a podklady, které Navrhovatel nemohl uvést či předložit dříve, tj. v řízení v prvním stupni. V námitkách Navrhovatel ale žádné takové skutečnosti ani podklady netvrdil ani nepředložil.

Pokud jde o rozhodování finančního arbitra, pak podle § 15 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje finanční arbitr ve věci samé bez zbytečného odkladu nálezem. Vždy však záleží na složitosti projednávaného sporu a součinnosti stran sporu nebo třetích institucí nebo osob. Složitost případu je potřeba posuzovat podle předmětu sporu a shromážděných podkladů (zejména smluvní dokumentace) s přihlédnutím k tvrzení jednotlivých stran sporu a jejich průkaznosti. Finanční arbitr je povinen rozhodnout ve věci do 30 dnů ode dne zahájení řízení; ve zvlášť složitých případech nejdéle do 60 dnů; nelze-li vzhledem k povaze věci rozhodnout ani v této lhůtě, může ji arbitr přiměřeně prodloužit. Lhůta pro vydání se staví po dobu, kdy běží lhůta podle § 10 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi (lhůta poskytnutá navrhovateli pro odstranění nedostatků návrhu) a lhůta podle § 11 a § 12 odst. 6 zákona o finančním arbitrovi (lhůta poskytnutá instituci k vyjádření k návrhu a lhůta pro poskytnutí součinnosti finančnímu arbitrovi), a to i opakovaně.

Tak tomu bylo i v rámci tohoto řízení, kdy finanční arbitr opakovaně vyzýval jak Navrhovatele, tak Instituci, jak je patrné z rekapitulace průběhu řízení před vydáním Nálezu (viz část 2. Nálezu označenou jako Průběh řízení před finančním arbitrem). Vzhledem k tomu, že finanční arbitr je nadán příslušností k rozhodnutí sporu pouze v zákonem taxativně vyjmenovaných případech, vždy důkladně váží veškeré okolnosti tak, aby tuto svou pravomoc nepřekročil a nevydal nezákonné rozhodnutí. Složitost a povaha projednávaného případu a výčet veškerých procesních kroků a úkonů účastníků řízení tak zcela odůvodňuje délku řízení, po kterou bylo vedeno.

7. K výroku rozhodnutí

Finanční arbitr přezkoumal napadený Nález v rozsahu námitek Navrhovatele a nezjistil, že by nebyl v souladu s právními předpisy a věcně správný. Finanční arbitr ani v námitkovém řízení neshledal, že měl být rozšířen předmět tohoto řízení, příp. řízení mělo být spojeno s řízením vedeným pod sp. zn. FA/SU/98/2015, nebo že by Společnost měla být přibrána jako účastník řízení. Finanční arbitr nedospěl po opětovném posouzení věci k odlišnému závěru ohledně platnosti Zástavní smlouvy, ani ohledně nemožnosti určení toho, že Navrhovatel Instituci ničeho nedluží, když vyslovení neplatnosti Smlouvy o úvěru má ze zákona za následek vzájemné vydání bezdůvodného obohacení. Finanční arbitr proto rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí a napadený Nález potvrdil.

P o u ě n í:

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabývá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra).

Podle § 244 odst. 1 občanského soudního řádu, rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

V Praze dne 20. 10. 2015

otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr